

Економічні науки

УДК 336.7:005.]–027.564

Прицюк Людмила Анатоліївна

*кандидат економічних наук,
проректор з науково-методичної роботи
Вінницький кооперативний інститут*

Прицюк Людмила Анатольевна

*кандидат экономических наук,
проректор по научно-методической работе
Винницкий кооперативный институт*

Prytsiuk Liudmyla

*PhD in Economics,
Pro-Rector of Science and methodical work
Vinnytsia Cooperative Institute*

**АНАЛІЗ ДІЯЛЬНОСТІ БАНКІВСЬКИХ ОБ'ЄДНАНЬ, СТВОРЕНИХ
НА НЕКОМЕРЦІЙНИХ ЗАСАДАХ**

**АНАЛИЗ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ БАНКОВСКИХ ОБЪЕДИНЕНИЙ,
СОЗДАНЫХ НА НЕКОММЕРЧЕСКОЙ ОСНОВЕ**

**ANALYSIS OF ACTIVITY OF BANKING ASSOCIATIONS CREATED
ON NON-PROFIT BASIS**

***Анотація.** У статті визначено, що до об'єктів банківської інфраструктури відносяться асоціації і спілки, що створені на некомерційній основі. Встановлено, що місія таких банківських об'єднань переважно полягає у сприянні побудові стабільної фінансової системи та вирішенню завдань для збільшення прибутковості банківського бізнесу. Визначені та проаналізовані основні завдання банківських асоціацій та союзів. Встановлено, що діяльність таких об'єднань спрямована у першу*

чергу на захист інтересів банків, внесення пропозицій щодо змін до законодавства у сфері банківської діяльності, координацію зусиль учасників об'єднань у сфері правових відносин. Попри те, що до завдань вітчизняних асоціацій відносяться такі, що передбачають окремі види інформаційної, аналітичної та освітньої діяльності, проведений автором моніторинг та порівняльний аналіз їхніх основних видів засвідчує недостатній рівень та темпи розвитку. Аналіз завдань провідних банківських асоціацій України та Польщі дозволяє стверджувати, що інформаційна й аналітична складові окреслених вище завдань значно розвиненіші у Республіці Польщі. Автор також вважає доцільним приділяти більше уваги навчання банківського персоналу та поширенню спеціальних знань з боку вітчизняних банківських асоціацій.

Ключові слова: банківська інфраструктура, асоціація, банківський союз, діяльність.

Аннотація. В статье определено, что к объектам банковской инфраструктуры относятся ассоциации и союзы, созданные на некоммерческой основе. Установлено, что миссия таких банковских объединений заключается преимущественно в содействии к построению стабильной финансовой системы и решению задач относительно увеличения прибыльности банковского бизнеса. Определены и проанализированы основные задачи банковских ассоциаций и союзов. Установлено, что деятельность таких объединений направлена в первую очередь на защиту интересов банков, внесение предложений по изменению законодательства в сфере банковской деятельности, координацию усилий участников объединений в сфере правовых отношений. Несмотря на то, что к задачам отечественных ассоциаций относятся отдельные виды информационной, аналитической и образовательной деятельности, проведенный автором мониторинг и сравнительный анализ их основных

видов свидетельствует о недостаточном уровне и темпах развития. Анализ задач ведущих банковских ассоциаций Украины и Польши позволяет утверждать, что информационная и аналитическая составляющие обозначенных выше задач значительно более развитые в Республике Польша. Автор также считает целесообразным уделять больше внимания обучению банковского персонала и распространению специальных знаний со стороны отечественных банковских ассоциаций.

Ключевые слова: *банковская инфраструктура, ассоциация, банковский союз, деятельность.*

Summary. *The article determines that the objects of banking infrastructure include associations and unions that are created on a nonprofit basis. It is established that the mission of such banking associations is mainly to facilitate the construction of a stable financial system and to solve problems for increasing the profitability of the banking business. The basic tasks of banking associations and unions are determined and analyzed. It was established that the activities of such associations are aimed primarily at protecting the interests of banks, making proposals for changes to the legislation in the field of banking, coordinating the efforts of members of associations in the field of legal relations. Despite the fact that the tasks of domestic associations include those that provide certain types of informational, analytical and educational activities, the author's monitoring and comparative analysis of their main species shows an insufficient level and pace of development. Analysis of the tasks of the leading banking associations of Ukraine and Poland suggests that the information and analytical components of the above-mentioned tasks are much more advanced in the Republic of Poland. The author also considers it expedient to pay more attention to the training of banking staff and the dissemination of specialist knowledge from domestic banking associations.*

Key words: *banking infrastructure, association, banking union, activity.*

Постановка проблеми. Враховуючи те, що державною владою України задекларовано публічну і прозору діяльність банківської системи, актуальним є розвиток банківських об'єднань, створених на некомерційних засадах. Такі банківські асоціації і союзи стають активними учасниками фінансового ринку. Їхня робота не лише сприяє забезпеченню стабільності банківської системи, а й дозволяє створювати конкурентне середовище для розвитку банків та працівників банківської сфери. Велику увагу представляє аналіз діяльності таких об'єднань та визначення затребуваних напрямів роботи.

Аналіз наукових публікацій та досліджень. У науковій літературі проблеми інфраструктурного забезпечення банківської системи досліджуються в працях провідних вітчизняних вчених: Ю. Кашпрук [2], С. Ходакевич [3], Н. Златіної [4], І. Лепинської [12]. Проте, аналіз сучасних тенденцій та актуальних напрямів діяльності банківських неприбуткових об'єднань, які наразі демонструють, у порівнянні з міжнародною практикою, певну пасивність, обмежену щодо визначених ними напрямів, зумовлює необхідність більш ґрунтовного дослідження.

Тому, **метою статті** є проведення аналізу діяльності банківських асоціацій і союзів.

Виклад основного матеріалу дослідження. Банківські об'єднання, створені на некомерційних засадах (спілки та асоціації), відповідно до статті 13 Закону України «Про банки і банківську діяльність» не мають права займатись банківською діяльністю, а створюються виключно для захисту інтересів членів таких об'єднань, розвитку міжрегіональних та міжнародних зв'язків. Банківські спілки та асоціації мають на меті сприяти забезпеченню наукового та інформаційного обміну а також професійних інтересів своїх членів та розробляти рекомендації щодо банківської діяльності [1].

Банківські спілки та асоціації відносяться до елементів банківської

інфраструктури. Однак не всі дослідники включають ці банківські об'єднання до складових елементів банківської інфраструктури. Так, Ю. А. Кашпрук [2, с. 211] відносить до основних елементів банківської інфраструктури дочірні компанії банків, фінансові супермаркети, автоматизовані банківські системи, систему міжбанківських розрахунків, систему дистанційного обслуговування клієнтів, систему управління кадровою політикою банку. Погоджуючись із думкою С. І. Ходакевича, Н. Златіної, І. Лепинської [3, с. 136, 4, с. 51, 5, 82], ми вважаємо, що функціонування та системна робота згаданих об'єднань сприяє не лише захисту та просуванню власних інтересів банків, а й покращує діяльність всієї банківської системи країни, забезпечує тісну співпрацю з органами державної влади, розробку якісних банківських стандартів та їхнє впровадження шляхом поширення знань щодо особливостей банківської діяльності, банківських продуктів тощо. Не можна також не погодитись з думкою С. І. Ходакевича про те, що неприбуткові банківські об'єднання наразі перебувають в «зачатковому стані» [3, с. 140]. Слід зауважити, що окремі напрями діяльності банківські спілки та асоціації розвивають досить активно: захист інтересів банків, внесення пропозицій щодо змін до законодавства, координацію зусиль учасників цих об'єднань [3, с. 136], однак помітний недостатній розвиток інформаційно-аналітичного забезпечення банківської діяльності.

В Україні наразі діють малочисельні банківські спілки та асоціації. Перелік цих об'єднань та визначені цілі представлено в таблиці 1.

Таблиця 1

Задекларовані цілі українських банківських союзів та асоціацій

[складено автором за 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13]

№ з/п	Найменування об'єднання	Визначена мета (місія)	Примітки
1.	Асоціація українських банків	Сприяти побудові стабільної фінансової системи України, вирішення завдань та проблем	

		банківської системи для збільшення прибутковості бізнесу та розвитку національної економіки	
2.	Івано-Франківська Асоціація банківського бізнесу	Мета діяльності якої ідентична з визначенням асоціації ст. 13 Закону «Про банки і банківську діяльність»	Офіційного сайту не знайдено.
3.	Незалежна Асоціація банків України	Всебічно сприяти побудові стабільної фінансової системи України, вирішенню завдань та проблем банківської системи для збільшення прибутковості бізнесу та розвитку національної економіки	
4.	Український кредитно-банківський союз		Офіційний сайт асоціації не містить жодної інформації щодо її місії та основних завдань
5.	Українська національна іпотечна асоціація		Місія не визначена. Визначені лише основні завдання
6.	Харківський банківський союз	Консолідація зусиль банків щодо захисту їх прав та інтересів та представлення інтересів членів союзу в органах державної влади та управління	
7.	Одеський банківський Союз	Захист та представлення інтересів своїх членів, розвиток державних, міжрегіональних і міжнародних зв'язків, забезпечення наукового і інформаційного обміну та професійних інтересів, розробка рекомендацій та пропозицій щодо банківської діяльності	
8.	Асоціація банків Львівщини	Сприяти створенню позитивного середовища для розвитку банківської індустрії в регіоні	
9.	Дніпровський банківський Союз	Створення умов для реалізації статутних цілей та задач учасників Асоціації	

До об'єднань, що здійснюють свою діяльність на загальнодержавному рівні, слід віднести Асоціацію українських банків (заснована у 1990 р.), Незалежну Асоціацію банків України (заснована у 2011 р.) та Український кредитно-банківський союз (заснований у 1994 р.). Аналіз інформації, що

міститься на їхніх офіційних сайтах, засвідчує наступне [6, 7, 8]:

- Український кредитно-банківський союз не має належно розробленого сайту. Інформація, що міститься на його сторінці досить обмежена і не може бути використаною для проведення аналізу діяльності. Не зрозуміло яким чином розповсюджується інформація щодо напрямів діяльності Союзу;
- Асоціація українських банків та Незалежна Асоціація банків України на своїх офіційних сайтах висвічують подібну інформацію щодо власної діяльності, новин банківського сектору, показників діяльності банків України, законодавчих документів. Однак, Незалежна Асоціація банків України є більш активною, організовує та бере участь у різноманітних проектах, які передбачають налагодження співпраці з органами державної влади, підтримку банківських установ, освітні проекти тощо. Партнерами Асоціації українських банків є понад 40 міжнародних асоціацій, компаній, зокрема: Міжнародний валютний фонд, Представництво Світового банку в Україні, Європейський банк реконструкції і розвитку, Міжнародна фінансова корпорація, Європейська банківська федерація. Незалежна Асоціація банків України оприлюднює перелік понад 30 організацій та установ, з якими має меморандуми та угоди про співпрацю.

Зазначені сайти містять аналіз окремих аналітичних матеріалів. Так, розділ «Аналітика» Асоціації українських банків містить такі вкладення: показники банківської діяльності, курс валют, стан валютного та фінансового ринку, альтернативне банківництво (дискусійні статті щодо православного банкінгу). У розділі «Аналітика» Незалежної Асоціації банків України містяться вкладення з оглядовими матеріалами щодо макроекономічних показників, реального, державного та зовнішнього секторів економіки та єдине дослідження закредитованості населення

України: 2016-2017, підготовлене на замовлення Financial Project, WBG.

Варто зауважити, що на офіційному сайті Асоціації українських банків містяться недостовірні дані. Наприклад, при переході за посиланням на сайт Британської асоціації банкірів виявляється, що з 01.07.2017 р. такої асоціації вже не існує, натомість у Великій Британії створено нову торгову асоціацію – UK Finance. Крім того, на сайті Асоціації українських банків у якості партнера зазначена Асоціація незалежних банків Америки (ІВАА), проте перейшовши за посиланням, потрапляємо на сторінку офіційного сайту Міжнародної буддистської асоціації Америки, діяльність якої не має стосунку до банків і спрямована на пропагування, зберігання та захист буддизму у США та за кордоном [6].

Окремо слід відмітити, що абревіатура НАБУ (Незалежної асоціації банків України) нині співпадає з абревіатурою Національного антикорупційного бюро України, що іноді призводить до певної плутанини, та про що законодавців попереджали ще на стадії створення бюро. Наразі ця абревіатура використовується для позначення обох установ.

Діяльність асоціацій та банківських союзів, що об'єднують учасників на регіональному рівні, характеризується досить обмеженими і не конкретними напрямками діяльності, незначною кількістю учасників, низькою інформативністю їхніх офіційних сайтів. З усіх регіональних неприбуткових банківських об'єднань хочеться виділити Харківський банківський союз, що не лише декларативно демонструє, а й насправді реалізує наступні проекти: участь у проектах Незалежної асоціації банків України; організація навчань, що мають на меті підвищити кваліфікацію, семінарів, занять фінансової грамотності тощо.

Банківські асоціації європейських держав ведуть потужну діяльність щодо координації діяльності комерційних, центральних банків та урядів відповідних держав. Окрім іншого, вони займаються освітньою діяльністю. Для більшого розуміння завдань, що визначають українські та європейські

банківські асоціації, порівняємо основні завдання Асоціації українських банків та Союзу банків Польщі (табл. 2).

Таблиця 2

Завдання Асоціації українських банків та Союзу банків Польщі [6, 16]

Основні завдання Асоціації українських банків	Основні завдання Союзу банків Польщі
Захист прав та інтересів членів Асоціації, забезпечення правових гарантій їхньої діяльності; Формування позиції членів Асоціації з важливих питань їх діяльності та представлення зазначеної позиції у відносинах з третіми особами; Сприяння створенню правової бази банківської, фінансової та іншої підприємницької діяльності; Вироблення та формування шляхів та напрямків розвитку економіки та банківської системи України як єдиного комплексу; Сприяння підвищенню кваліфікації і професіоналізму фахівців фінансової сфери; Ознайомлення громадськості з діяльністю учасників Асоціації та їх роллю в економічному житті України; Сприяння реалізації положень антимонопольного законодавства у фінансовій сфері; Утвердження взаємної довіри, надійності, порядності та ділового партнерства у взаємовідносинах між членами Асоціації та клієнтами; Забезпечення та надання доступу до недержавного незалежного розгляду спорів шляхом створення та діяльності постійно діючого третейського суду при Асоціації; Доведення до членів Асоціації інформації щодо проектів законодавчих та нормативних актів, судової практики.	Створення сприятливих організаційно-правових умов для розвитку банківського сектора шляхом співпраці з органами державної влади; Організація співпраці банків для розвитку банківського сектора та міжбанківської інфраструктури, зокрема: – готівкових розрахунків, розрахунків чеками та карткових операцій, – стандартизація інструментів фінансового ринку, – збирання, обробка та обмін банківсько-економічною інформацією, – навчання банківського персоналу та поширення банківських знань, – безпека банків і боротьба з використанням банків у злочинній діяльності, – проведення інформаційної та рекламної діяльності, створення форуму для обговорень та зустрічей банківського співтовариства, – формування принципів належної банківської практики, Здійснення заходів щодо створення та розвитку інституцій, що обслуговують банківський сектор, зокрема: грошових розрахунків, організація клірингових будинків, обмін банківсько-економічною інформацією, сертифікація, участь в організації банківської освіти та банківських дослідженнях, примирення та арбітражу.

Як свідчать дані таблиці 2, Асоціація українських банків спрямовує свою діяльність передусім на виконання завдань, пов'язаних зі співпрацею з органами державної влади та Національним банком України. Натомість Союз банків Польщі групує коло своїх завдань за трьома напрямками: робота

з органами державної влади; заходи, спрямовані на розвиток банківського сектора; заходи, спрямовані на розвиток банківської інфраструктури.

Окремої уваги заслуговує такий напрямок діяльності, як навчання банківського персоналу та поширення банківських знань. Це ініційована Асоціацією польських банків секторна програма «Банкіри для освіти» – проект, адресований різним групам одержувачів: студентам, старшим, а також банківським працівникам. Його метою є підвищення рівня знань та навичок у галузі економіки, фінансів та управління. Програма реалізується Варшавським банківським інститутом. Використовуючи європейський досвід, під патронатом Асоціації польських банків, була розроблена система кваліфікаційних стандартів польського банкінгу. Цілями системи Стандартів є: підвищення професійної кваліфікації фінансового персоналу відповідно до вимог, встановлених Стандартами; забезпечення об'єктивного та стандартизованого іспиту; створення універсальних для всіх банків вимог до знань, навичок та ставлення працівників.

Висновки та напрями подальших досліджень. Банківські об'єднання, створені на некомерційних засадах можна вважати такими, що сприяють планомірному розвитку всієї банківської системи країни, проте напрями їхньої діяльності та визначені ними основні завдання обмежуються переважно координацією зусиль щодо співпраці з органами державної влади та направлені в основному на вирішення питань поточної діяльності. Водночас, інформаційно-аналітичний напрямок діяльності таких об'єднань розвивається доволі повільно і нединамічно, що гальмує процес розвитку всієї банківської системи.

Література

1. Про банки і банківську діяльність: Закон України N 2121-III від 07.12. 2000 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2121-14/page2>

2. Кашпрук Ю. А. Банківська інфраструктура: суть, функції та особливості розвитку / Ю. А. Кашпрук // Науковий вісник НЛТУ України. – 2010. – Вип. 20.4 – С. 210-215.
3. Ходакевич С. І. Банківська інфраструктура України на сучасному етапі / С. І. Ходакевич // Вчені записки : зб. наук. пр. ДВНЗ «Київ. нац. екон. ун-т ім. Вадима Гетьмана». – Київ : КНЕУ, 2013. – Вип. 15. – С. 134–141.
4. Златіна Н. Теоретично-правова основа визначення поняття банківської системи / Н. Златіна // Вісник Київського національного університету імені Т. Шевченка. Юридичні науки т. 4(98). – 2013. – С. 49-52.
5. Лепинська І. Специфіка банківських об'єднань: вітчизняний та зарубіжний досвід / І. Лепинська // Вісник КНТЕУ – 2009. – № 6 – С. 78-85.
6. Офіційний сайт Асоціації українських банків. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://aub.org.ua/>
7. Офіційний сайт Незалежної асоціації банків України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://https://nabu.ua/>
8. Офіційний сайт Українського кредитно-банківського союзу. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://http://kbs.org.ua/>
9. Офіційний сайт Української національної іпотечної асоціації. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://unia.kiev.ua/>
10. Офіційний сайт Харківського банківського союзу. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://khbs.org.ua/home/>
11. Офіційний сайт Одеського банківського союзу. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://bankunion.odessa.ua/index.html/>
12. Офіційний сайт Асоціації банків Львівщини. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://abl-lv.com/>
13. Офіційний сайт Дніпровського банківського союзу. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://adbs.org.ua/>

14. Офіційний сайт Асоціації польських банків. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zbp.pl/>

References

1. Pro banky i bankivsjku dijajlnistj: Zakon Ukrainy N 2121-III vid 07.12. 2000 r. [Elektronnyj resurs]. – Rezhym dostupu: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2121-14/page2>
2. Kashpruk Ju. A. Bankivsjka infrastruktura: sutj, funkciji ta osoblyvosti rozvytku / Ju. A. Kashpruk // Naukovyj visnyk NLTU Ukrainy. – 2010. – Vyp. 20.4 – S. 210-215
3. Khodakevych S. I. Bankivsjka infrastruktura Ukrainy na suchasnomu etapi / S. I. Khodakevych // Vcheni zapysky : zb. nauk. pr. DVNZ «Kyjiv. nac. ekon. un-t im. Vadyma Ghetjmana». – Kyjiv : KNEU, 2013. – Vyp. 15. – S. 134–141
4. Zlatina N. Teoretychno-pravova osnova vyznachennja ponjattja bankivsjkoho systemy / N. Zlatina // Visnyk Kyjivskogo nacionalnogho universytetu imeni T. Shevchenka. Jurydychni nauky t. 4(98). – 2013. – S. 49-52
5. Lepynsjka I. Specyfika bankivsjkykh ob'jednanj: vitchyznjanyj ta zarubizhnyj dosvid / I. Lepynsjka // Visnyk KNTEU – 2009. – # 6 – S. 78-85
6. Oficijnyj sajт Asociaciji ukrajinsjkykh bankiv. [Elektronnyj resurs]. – Rezhym dostupu: <http://aub.org.ua/>
7. Oficijnyj sajт Nezalezhnoji asociaciji bankiv Ukrainy. [Elektronnyj resurs]. – Rezhym dostupu: <http://nabu.ua/>
8. Oficijnyj sajт Ukrajinsjkogho kredytno-bankivskogho sojuzu. [Elektronnyj resurs]. – Rezhym dostupu: <http://kbs.org.ua/>
9. Oficijnyj sajт Ukrajinsjkoho nacionalnoji ipotechnoji asociaciji.

- [Elektronnyj resurs]. – Rezhym dostupu: <http://unia.kiev.ua/>
10. Oficijnyj sajt Kharkivskojogo bankivskojogo sojuzu. [Elektronnyj resurs]. – Rezhym dostupu: <http://khbs.org.ua/home/>
11. Oficijnyj sajt Odesskojogo bankivskojogo sojuzu. [Elektronnyj resurs]. – Rezhym dostupu: <http://bankunion.odessa.ua/index.html/>
12. Oficijnyj sajt Asociaciji bankiv Ljvivshhyny. [Elektronnyj resurs]. – Rezhym dostupu: <http://abl-lv.com/>
13. Oficijnyj sajt Dniprovskojogo bankivskojogo sojuzu. [Elektronnyj resurs]. – Rezhym dostupu: <http://adbs.org.ua/>
14. Oficijnyj sajt Asociaciji poljsjkykh bankiv. [Elektronnyj resurs]. – Rezhym dostupu: <http://zbp.pl/>